

De groene bananenkakkerlak *Panchlora nivea*, een adventieve soort in Nederland (Blattodea: Blaberidae)

De groene bananenkakkerlak *Panchlora nivea* (Linnaeus) is een prachtige lichtgroene soort (figuur 1). Ze heeft een witte streep langs de zijkanten van het borststuk en de elytra. Die elytra hebben elk een klein zwart pterostigma. De zwarte, witomrande facetogen steken duidelijk af. De volwassen dieren zijn tussen de 15 mm (man) en 25 mm (vrouw) groot. Robinson (2005) en Núñez-Bazán et al. (2021) geven determinatiekenmerken en Robinson (2005) en Roth & Williams (1957) geven informatie over de levenscyclus van *P. nivea*. De nimfen zijn geheel donkerbruin en leven onderaards van vers organisch afval, zoals bladeren en fruit. In tegenstelling tot de nimfen zijn de volwassen kakkerlakken arboreaal en houden zich op in struiken en bomen. Overdag verbergen ze zich vaak tussen (trossen) fruit en aan de onderkant van bladeren, alwaar ze uitstekend gecamoufleerd zijn. Het zijn goede vliegers die 's nachts foerageren op plantenaafval op de bladeren, zoete afscheidingen en (rijp) fruit. Bijzonder is dat *P. nivea* opvallend grote legsels kan produceren tot wel 60 nimfen per oötheek. Waarschijnlijk produceert het vrouwtje niet meer dan twee oötheken in haar leven. Zoals bijna alle Blaberidae zijn *Panchlora*-soorten ovovivipaar, de eiklomp wordt binnen het lichaam gedragen. De groene bananenkakkerlak is moeilijker te kweken dan andere in de handel aangeboden 'voedersoorten', omdat de volwassenen gevangenschap in een kweekdoos niet goed verdragen. De nimfen zijn wel goed op te kweken in compostaarde (W.R.B. Heitmans ongepubliceerde data). Ondanks dat *P. nivea* vrijwel nooit wordt aangeboden als voederdier schrijft Van Leeuwen (2013) dat *Panchlora*'s uit eigen kweekmateriaal door terrariumhouders goed gebruikt kunnen worden als voedsel voor reptielen.

Er zijn wereldwijd bijna vijftig soorten uit het genus *Panchlora* bekend, die bijna allemaal uit het Neotropische gebied afkomstig zijn, met uitzondering van vier Afrikaanse vertegenwoordigers (Beccaloni 2014, Gurney & Roth 1966). Van het genus *Panchlora* is alleen *P. nivea* bekend als adventieve soort (Robinson 2005), met ook verslepingen naar Europa, waar meldingen bekend zijn uit het Verenigd Koninkrijk, Zweden, Noorwegen, Duitsland en België (Wootton 1976, www.gbif.org, www.biodiversity.no). Hierbij treden meestal bananen op als transportmedium. De soort heeft zich gevestigd in

tropisch Amerika, in vrijwel alle Zuid- en Midden-Amerikaanse landen en het gehele Caribische gebied, en noordelijk tot in het zuiden van de VS (Cookson et al. 2011, Beccaloni 2014). Het is de enige *Panchlora*-soort die zich algemeen tussen commercieel geteelde fruitbomen kan ophouden. Cuba wordt als het oorspronkelijk areaal beschouwd en in andere landen is hij dus een exoot (Cookson et al. 2011).

Ook in Nederland is de soort enkele malen aangetroffen op en bij geïmporteerd fruit uit tropisch Amerika. De eerste

auteur heeft in de loop van de afgelopen twee decennia materiaal of foto's ontvangen uit Sittard (LB, eerste vondst in Nederland uit 2004), Amsterdam (NH, 2012), Vriescheloo (GR, 2015), Diemen (NH, 2019) en Haarlem (NH, 2019), steeds van fruitafdelingen van supermarkten. Soms waren de kakkerlakken nog levend en werd gepoogd ze in leven te houden, maar stierven ze binnen een week door eerder aan langdurige kou blootgesteld te zijn. Van bovenstaande vondsten staat een deel in de collectie van Naturalis. Voorts staan er op de website Waarneming.nl foto's van

1. *Panchlora nivea*: (a) dorsolateral, (b) lateraal en (c, volgende pagina) frontaal. Gaanderen (Gelderland), 12.iii.2023. Foto's: Jitte Groothuis

1. *Panchlora nivea*: (a) dorsolateral, (b) lateral and (c, next page) frontal. Gaanderen (province of Gelderland), 12.iii.2023.

P. nivea. Het gaat om vondsten in Stiens (FR, 2012), Haarlem (NH, waarschijnlijk uit bananen, 2014), Groningen (GR, tussen bananen in supermarkt, 2017), Rotterdam (ZH, 2021), Wageningen (GD, dood in bananentros, 2021), Franeker (FR, tussen bananentrossen in supermarkt, 2022), Lelystad (FL, 2022) en Soest (UT, 2022). Ten slotte ontving de tweede auteur een vrouwtje uit Gaanderen (GD) dat op 12 maart 2023 tussen de boodschappen was gevonden (figuur 1) en in de collectie van Naturalis is opgeslagen (RMNH. INS.1482214). *Panchlora nivea* kan zich niet in gebouwen en (tropische) kassen handhaven en wordt daarom niet als plaagsoort beschouwd. Vestiging van deze tropische soort in Nederland ligt dan ook niet voor de hand.

Binnen de familie Blaberidae zijn in Nederland twee andere soorten gemeld. De Surinaamse kakkerlak *Pycnoscelus surinamensis* (Linnaeus), oorspronkelijk afkomstig uit tropisch Zuidoost-Azië, heeft zich sinds het einde van de negentiende eeuw in verwarmde plantenkassen in Amsterdam kunnen vestigen. Waarschijnlijk heeft hij zich later al snel in andere tropische kassen in Nederland weten te vestigen via de uitwisseling van potplanten en grond. De meestal onderaards levende, thelytoke Surinaamse kakkerlak staat wereldwijd bekend als belangrijke plaagsoort in diverse horticulturen. De Madeira- of klopkakkerlak *Rhyparobia maderae* (Fabricius), oorspron-

kelijk afkomstig uit tropisch West-Afrika, is eveneens bekend van vondsten tussen bananen, zij het sporadisch (Kruseman 1979, W.R.B. Heitmans ongepubliceerde data). De klopkakkerlak wordt niet als plaagsoort beschouwd.

Bij meer onderzoek aan adventieve kakkerlakken in tropisch fruit ongetwijfeld ook de lijst van adventieve soorten in Nederland kunnen stijgen.

Dankwoord

Veel dank aan iedereen die dieren opstuurde uit supermarkten, Shelley Patenaude die een exemplaar opstuurde ter opname in de Naturalis-collectie en 'Angela', Maya Daumal, Jeroen Hoek, Laurens van der Linde, Remco Ploeg, Mathijn Speelman en Bert Zeijlmaker die hun vondsten met foto op Waarneming.nl plaatsten. Jitte Groothuis maakte de fraaie foto's.

Literatuur

- Beccaloni GW 2014. Cockroach Species File Online. Version 5.0/5.0. World Wide Web electronic publication. Beschikbaar op: <http://cockroach.speciesfile.org> [geraadpleegd 1 april 2023].
- Cookson C, Peyton S, Davis J & Micinski S 2011. New records and range expansion for *Panchlora nivea* in Louisiana and Mississippi. *Entomological News* 122: 95-96.
- Davis JD & Peyton S 2004. Recruitment of the public for the survey of the distribution of the green Cuban banana roach (*Panchlora*

- nivea*) in Mississippi. *Journal of the Mississippi Academy of Sciences* 49: 53-54.
- Gurney AB & Roth LM 1966. A generic review of the cockroaches of the subfamily Panchlorinae (Dictyoptera, Blattaria, Blaberidae). *Annals of the Entomological Society of America* 65: 521-532.
- Kruseman G 1979. De kakkerlakken en bidsprinkhanen - Dictyoptera - uit de landen van de Benelux. *Wetenschappelijke Mededelingen Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging* 133: 1-28.
- Núñez-Bazán R, Estrada-Álvarez JC & Sormani CG & Osorio-Beristain M 2021. New data on Blaberoidea Saussure, 1864 (Insecta: Blattodea) from Morelos, Mexico, with a new species and a checklist of cockroaches for the state. *Revista Chilena de Entomología* 47: 689-708.
- Robinson WH 2005. *Urban insects and arachnids, a handbook of urban entomology*. Cambridge University Press.
- Roth LM & Willis ER 1957. The biology of *Panchlora nivea*, with observations on the eggs of other Blattaria. *Transactions of the American Entomological Society* 83: 195-207.
- Van Leeuwen J 2013. *Panchlora nivea* en *Pycnoscelus surinamensis*: twee nuttige aanvullingen in het voedseldierenassortiment. *Lacerta* 71: 80-84.
- Wootton A 1976. *Panchlora nivea* (L.) cockroach in Buckinghamshire. *Entomologist's Record and Journal of Variation* 88: 195.

Summary

The green banana cockroach *Panchlora nivea*, an adventive species in the Netherlands (Blattodea: Blaberidae)

The green banana cockroach *Panchlora nivea* is native to Cuba and transported over the world with bananas. It became established in most tropical countries of the New World, but elsewhere it is an adventive species. *Panchlora nivea* has not been reported for the Netherlands formally. In this short note we present an overview of fourteen imported specimens, in the period 2004-2023.

Wijnand R.B. Heitmans

Naturalis Biodiversity Centre, Leiden
wijnand.heimans@naturalis.nl

Jinze Noordijk

EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden